

факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної та факультету математики, фізики, комп'ютерних наук і технологій. Деканом факультету, його натхненником і засновником є кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор Тетяна Зузяк.

Сьогодні у межах проведення VI Всеукраїнської науково практичної інтернет-конференції «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми», присвяченій 40 річниці з дня заснування кафедри методики трудового навчання, маємо згадати про історію злиття в один факультет трьох кафедр, які нині є провідними у підготовці вчителів загальноосвітніх та мистецьких шкіл Вінниччини.

Попри короткий вік свого існування, факультет мистецтв і художньо-освітніх технологій має давню, глибоку і багату історію: сьогодні відзначаємо 40 років з дня заснування кафедри, яка з першого вересня 2020 р. носить назву – кафедра образотворчого, декоративного мистецтва, технологій і безпеки життєдіяльності. Завідувач кафедри – кандидат педагогічних наук, доцент Оксана Марущак. На офіційному сайті дізнаємось, що нині викладачі кафедри забезпечують «викладання понад 80 фахових навчальних дисциплін, здійснюють керівництво написанням кандидатських та докторських дисертацій, курсових та дипломних робіт студентів, керівництво навчальними і педагогічними практиками» [5]. Якість освітнього процесу забезпечується добре обладнаними навчальними кабінетами і лабораторіями, в яких працюють висококваліфіковані викладачі. Це лабораторії робочих та енергетичних машин, електротехніки, теорії і методики навчання технологій, рисунку і живопису, декоративно-вжиткового мистецтва, безпеки життєдіяльності, охорони праці, цивільного захисту, художньо-прикладної графіки та креслення, матеріалознавства тощо.

Варто зазначити, що серед викладацького і студентського складу кафедри є члени Національної спілки художників України – це здобувачка ступеня вищої освіти магістра О. Висоцька, наша випускниця В. Александрой, Заслужений діяч мистецтв України, доцент О. Шинін та професор Т. Зузяк. Кафедра пишається своїми науковими та творчими здобутками: з 2020 р. перемоги у Всеукраїнських та Міжнародних конкурсах одержали близько 200 здобувачів. На офіційному сайті факультету в галереях викладацьких та студентських робіт представлена творчість як викладачів, так і талановитих студентів. Кожна з робіт заслуговує на високу оцінку поціновувачів мистецтва. Результатом вивчення таких дисциплін як «Рисунок і живопис», «Орнаментика і художній розпис», «Скульптура» стало оздоблення внутрішніх стін корпусу № 2, де знаходиться факультет мистецтв і художньо-освітніх технологій, студентськими роботами і виробами декоративного мистецтва, орнаментикою, картинами, барельєфами, витинанками тощо. Ініціаторами та відповідальними за таку практичну спрямованість навчання є доц. О. Шинін та доц. Т. Голінська.

Серед особливих здобутків кафедри чинне місце займають виставки, пленери, фестивалі. За період з 2020 р. їх на факультеті відбулося близько 70-ти. Це і персональні виставки (О. Шинін, О. Висоцька, К. Роготченко, Н. Вусик та інші), численні «Студентські ARTи», виставки робіт, приурочені до різноманітних свят і пам'ятних дат.

Започаткований на кафедрі вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти імені Віталія Газінського факультетський літературно-музичний конкурс «Поезія вільних» (авторка ідеї проф. І. Швець) цього року (2025-26 н.р.) виходить на університетський рівень; до участі в ньому запрошуються здобувачі, які виявили бажання вивчати вибірково дисципліну циклу загальної підготовки «Акторська майстерність». Зазвичай, конкурсний відбір завершується гала-концертом, під час якого проводиться виставка робіт образотворчого

мистецтва. І це вже стало традицією: кожен концертний чи виховний захід супроводжується відповідними тематичні виставками досягнень студентів кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності. Таким чином, можемо стверджувати, що у дружній співпраці студентів усіх спеціальностей, які є на факультеті, відбувається справжній синтез мистецтв, інтегроване навчання, втілюються аксіологічний, ізоаксіологічний [2], синергетичний, герменевтичний, акмеологічний, діяльнісний та інші підходи до підготовки майбутніх викладачів загальноосвітніх та мистецьких шкіл.

Кафедра музики та співів, яка нині має назву кафедра вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти імені Віталія Газінського (завідувач – доц. Л. Василевська-Скупа) була створена у 1971 р., коли «в сфері вищої освіти виникла нагальна потреба у формуванні висококваліфікованих учителів-музикантів, які б забезпечили виховання естетичної культури, художніх здібностей, моральних людських якостей підростаючого покоління засобами музичного мистецтва» [3]. До викладацького складу кафедри завжди входили непересічні творчі особистості, науково-педагогічна та творча спадщина яких нині заслуговує на окремі ґрунтовні дослідження. До 1975 р. кафедру очолювали завідувачі В. Остроменський, В. Кангеларі, Г. Голик. У період з 1975 р. по 1997 р. завідувачем кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування була кандидат педагогічних наук, професор Плєсніна Тамара Павлівна. Очолюваний нею педагогічний колектив наполегливо працював над підвищенням ефективності навчально-виховного процесу, поліпшенням наукового рівня методики музичного виховання та дисциплін вокально-хорового циклу.

Історія факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій, який ще й досі іноді називають «музично-педагогічним факультетом» (скорочено муз-педом) -це історія життя та науково-педагогічної діяльності знаних на Вінниччині викладачів вокалу та диригування: Н. Білої, В. Бородуліна, В. Бриліної, В. Варшавського, Н. Вікторовської, В. Волкова, К. Дабіжі, Н. Ісаєвої, Т. Карпової, С. Краснова, О. Лаврінчук, О. Обревко, І. Пацкань, Н. Прушковської, Л. Семенової, А. Сідоренко, Ю. Синюка, Л. Ставінської, Н. Сізової, В. Третьак, М. Фіголя, Г. Шкільнюк, Ж. Штепи та багатьох інших. Всі вони залишили багатий науково-педагогічний спадок, який нині вартий наукових переосмислень та впровадження у навчальний процес. Окремих дослідних пошуків та систематизації історичних джерел заслуговує постать нашого видатного майстра хорового мистецтва, Народного артиста України Віталія Івановича Газінського. Кожен, кому пощастило працювати з ним, бути присутнім на його концертах, пам'ятає магію, енергетику, його неперевершену майстерність у створенні переконливих інтерпретацій, вміння розкривати художні образи виконуваних творів, а також розвивати голосові та артистичні здібності кожного з артистів очолюваних ним хорових колективів. Сьогодні творчість В. Газінського, його внесок у «формування особистісних та професійних якостей майбутніх учителів музичного мистецтва» [6, с. 7] широко досліджується його учнями і колегами, які наголошують на думці, що «педагогічні, творчо-виконавські, диригентсько-хорові здобутки великого митця В. Газінського заслуговують уваги педагогів, хормейстерів, музикознавців та іншого кола науковців [6, с.8]. Впродовж 19-ти років (1997-2016 рр.) В. Газінський очолював кафедру вокально-хорової підготовки, теорії і методики музичної освіти. Нині кафедра з гордістю носить його ім'я і береже традиції, започатковані нашим видатним вчителем і артистом.

Плеядою талановитих випускників пишається колектив кафедри музичного і перформативного мистецтва (завідувач проф. Н. Мозгальова) [5]. Кафедра забезпечує кадровим складом усі творчі колективи Вінницької обласної філармонії ім. М. Леонтовича (симфонічний оркестр, камерний оркестр «Аркада», Народний ансамбль пісні і танцю

«Поділля»). Науково-педагогічний колектив кафедри береже традиції, закладені, нажаль, нині вже відійшовшими у вічність викладачами – В. Гуменюком, Т. Макаровою, В. Рябініним, Б. Нестеровичем та ін.; створено пам'ятну аудиторію заслуженого діяча мистецтв Анатолія Федоровича Завальнюка – нашого видатного дослідника життєвого і творчого шляху М. Леонтовича. В Музеї кафедри (аудиторія 408) нині відбуваються заняття народного оркестру народних інструментів, яким керує відомий у Вінниці музикант, викладач Юрій Кшивак. Студенти мають можливість поринути в історію факультету і кафедри.

Щороку оновлюються навчальні приміщення. Відремонтовано хореографічні аудиторії (№ 421, Мала та Синя концертні зали у мистецькому центрі). У травні 2025 р. відбулось урочисте відкриття оновленої знаменитої аудиторії 303, в якій незабутню творчу атмосферу впродовж свого довгого професійного життя створював доцент Володимир Михайлович Сініцин.

У своїх попередніх дослідженнях [1] ми звертали увагу на зміни в освітньому процесі, спричинені війною, досліджували психологічний стан студентів та викладачів, їх прагнення здійснити свій особистий внесок на шляху до Перемоги, допомагати Збройним силам України. Головною метою вважаємо «збереження культурного коду українців. На тлі посилення уваги до оновлення змісту і покращення якості мистецько-освітніх процесів» маємо виховати нове покоління здобувачів вищої освіти, які в майбутньому стануть хранителями традицій і трансляторами українського мистецтва [1, с. 168].

Аналіз офіційної сторінки факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій на сайті ВДПУ ім. М. Коцюбинського та сторінки факультету у фейсбуці свідчить про активну наукову, педагогічну і виховну роботу викладачів та студентів, підготовку та участь у конкурсах професійної майстерності, здобуті численні перемоги в них. Ми щиро пишаємось тим, що цілих п'ять поверхів корпусу № 2 ВДПУ ім. М. Коцюбинського, де майструють, грають, співають, малюють і танцюють, нині віддані навчанню викладачів мистецтва і краси, яка обов'язково допоможе здобути жадану Перемогу і врятує світ.

Список використаних джерел:

1. Грінченко Т.Д., Зузяк Т.П., Сідорова І.С. Трансформація мистецької освіти в умовах воєнного стану (на прикладі факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій ВДПУ імені М.Коцюбинського). *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2024. Вип. 31. С. 161-168.
2. «Ізоаксіологізми»: у Вінниці відкрили виставку художника Олександра Шиніна. URL: <https://vinnitsa.info/article/izoaksiolohizmy-u-vinnytsi-vidkryly-vystavku-khudozhnyka-oleksandra-shynina-foto>
3. Кафедра вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти імені Віталія Газінського. Офіційна сторінка кафедри на сайті ВДПУ ім. М. Коцюбинського. URL: <https://vspu.edu.ua/faculty/fmhot/?p=kvhp>
4. Кафедра музичного та періформативного мистецтва. Офіційна сторінка кафедри на сайті ВДПУ ім. М. Коцюбинського. URL: <https://vspu.edu.ua/faculty/fmhot/?p=kmpm>
5. Кафедра образотворчого, декоративного мистецтва, технологій і безпеки життєдіяльності. Офіційна сторінка кафедри на сайті ВДПУ ім. М. Коцюбинського. URL: <https://vspu.edu.ua/faculty/fmhot/?p=kodm>
6. Сідорова І.С., Грінченко Т.Д., Василевська-Скупа Л.П. Педагогічні ідеї Віталія Івановича Газінського у контексті професійної підготовки здобувачів музично-педагогічної освіти. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2023. Вип. 2. С. 7-17. [https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023\(2\)-01](https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023(2)-01)

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.13>

Сусло Л.В., Мельничук С.В., м. Умань
e-mail: suslo-larisa654@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. За одне покоління відбуваються серйозні зміни, які впливають на всі аспекти життя людини, включаючи безпеку. На основі аналізу наукового та практичного дискурсу підкреслюються основні вимоги до впровадження інновацій у викладання дисциплін з безпеки у заклади вищої освіти. Наразі це є важливою складовою підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до професійної діяльності.

Ключові слова: здобувач, охорона праці, безпекова компетентність.

Annotation. In just one generation, serious changes have taken place that affect all aspects of human life, including safety. Based on an analysis of scientific and practical discourse, the main requirements for the introduction of innovations in the teaching of safety disciplines in higher education institutions are highlighted. Currently, this is an important component of the training of future teachers of vocational education and technology for professional activity.

Keywords: applicant, occupational safety, security competence.

Формування безпекової компетентності повинно бути головною метою підготовки майбутніх фахівців у будь-якій галузі, оскільки сучасний світ стає все більш небезпечним місцем для життя людей через війни, хвороби, епідемії та інші конфлікти. З огляду на сучасні обставини, одна з основних ролей системи вищої освіти полягає в підготовці здобувачів вищої освіти до професійної безпеки в повсякденному житті, а саме до створення безпечних умов, як для себе так і для тих, хто поряд.

Науковець С. Дембіцька вважає, що людина постійно перебуває в зоні ризику позбутися здоров'я та життя. Це зумовлено, що в процесі праці можуть бути нещасні випадки, травмування та професійні захворювання, які виникають від процесу створення і експлуатації технологічних комплексів. Крім того в процесі життєдіяльності людина піддається різним небезпекам природного, техногенного та соціального характеру, що вказує на виконання пріоритетного завдання вищої освіти, а саме формування культури безпеки в майбутнього фахівця [1, с. 104].

Дотримання вимог безпеки праці на уроках трудового навчання і технологій має важливе значення, оскільки специфіка проведення цих уроків пов'язана з використанням різних травмонебезпечних предметів. Основним завданням безпеки праці є зниження ризиків травматизму, розвитку професійних захворювань та зменшення кількості нещасних випадків під час трудового процесу, а також підвищення продуктивності праці [2, с. 47].

Одним із професійних компонентів майбутнього вчителя трудового навчання та технологій повинен стати безпековий компонент. Безпековий компонент поєднує в собі знання з охорони праці, безпеки життєдіяльності та інших безпекових питань, як безпековий вимір, що є невід'ємною частиною професійної діяльності майбутнього фахівця. Тому опанування комплексом професійних компетентностей, які мають формуватися освітніми компонентами нормативного та вибіркового блоку, передбачає формування професійної компетентності з питань безпеки, а саме:

- здатність визнавати та виконувати обов'язки вчителя трудового навчання та технологій, відповідно до посадових інструкцій на робочому місці;
- вміння застосовувати знання про законодавство та державні стандарти України з охорону праці та безпеки життєдіяльності в освітньому процесі;

- вміння організовувати власну безпечну працю із дотриманням вимог безпеки праці (є готовність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій до застосовування набутих компетентностей з безпечною реалізацією себе як у професійній діяльності так і повсякденному житті);
- вміння підбирати методичне забезпечення для проведення інструктажів з питань безпеки, навчання та перевірки відповідних знань;
- вміння організовувати та дотримуватися безпечних умов на робочому місці та просторі особливо санітарно-гігієнічних вимог та норм до закладів освіти;
- вміння організовувати безпечне середовище як особистої так і колективної безпеки і суспільства в цілому, проводити моніторинг можливих небезпечних ситуацій та обґрунтувати загальні підходи та збереження життя і здоров'я працівників в умовах можливих загроз та від надзвичайних ситуацій;
- вміння організовувати безпечне виконання робіт з дотриманням вимог безпеки до обладнання та виконання технологічних процесів;
- вміння вирішувати будь-які професійні і особистісні завдання з усвідомленням головного принципу – безпеки праці;
- вміння виконувати у повному обсязі обґрунтовувати та забезпечувати заходи щодо колективної та особистої безпеки в межах своїх посадових обов'язків вчителя трудового навчання та технологій [5, с. 75].

Питання безпеки в умовах становлення нової парадигми освіти в закладах вищої освіти при формуванні безпекової компетентності через впровадження інновацій має стати першочерговою нормою професійної діяльності. В результаті майбутній вчитель трудового навчання та технологій набуде важливих професійних здібностей та зокрема формування безпекових компетентностей.

Тому можна відносно розділити весь процес формування безпекової компетентності в майбутнього вчителя трудового навчання та технологій на кілька основних етапів. Реалізація одного із таких етапів відбувається у процесі здобуття першого «бакалаврського» рівня вищої освіти. Опанування здобувачем дисципліни «Охорона праці та безпека життєдіяльності», фахових дисциплін та дисциплін вільного вибору, з використанням міжпредметних та міжтематичних зв'язків, впровадженням інноваційних, інтерактивних методів навчання, що передбачає формування «культури безпеки» [3, с. 27].

Діяльність вчителя передбачає, що на кожному уроці трудового навчання та технологій учні мають виконати практичну роботу. Таким чином, майбутній вчитель трудового навчання та технологій на кожному уроці повинен вміти мотивувати учнів звертати увагу на дотримання правил безпечної роботи в навчальних майстернях, основ гігієни праці та виробничої санітарії, безпечних прийомів роботи з верстатами та інструментами, заходів попередження виробничого травматизму, правил електробезпеки та пожежної безпеки [4, с. 76].

Передусім необхідно звернути увагу саме на пошук нових підходів до опанування майбутніми вчителями трудового навчання та технологій питань безпеки. Такий освітній процес має передбачати не тільки просту передачу готових знань, а й акцентуватися на створенні умов для інноваційно-пізнавальної діяльності, що буде враховувати наявний досвід. Інноваційні технології навчання, такі як інтерактивні методи навчання, дидактичні ігри, метод проектів, диспути, метод портфоліо, круглі столи, кейс-методики, тощо використовуються при викладанні безпекових дисциплін [4]. Означені види занять являють собою засіб моделювання і вивчення проблем виробництва у різних аспектах, особливо з питань професійної безпеки. Також цінним є не тільки ознайомлення майбутніх учителів трудового навчання та технологій з теоретичними основами гігієни та санітарії, пожежної безпеки,